

Treballar amb una comunitat d'aprenentatge (la visió de les mestres)

Anna Comas

Manel Mascarell

Comunitat d'aprenentatge Tanit

Resum

Aquest article breu expressa el punt de vista d'una de les mestres que treballa a la comunitat d'aprenentatge Tanit, de Santa Coloma de Gramenet (Barcelona). El seu testimoni concreta i expressa tots els elements del marc teòric en la pràctica quotidiana. La recerca en comunitats d'aprenentatge parteix de la veu dels seus protagonistes, i aquest text n'és un exemple.

Paraules clau: comunitats d'aprenentatge, visió d'una mestra.

Abstract

This short paper shows the point of view of one of the teachers working at a Learning Community. It's located in Santa Coloma de Gramenet (Barcelona). Her contribution put into practice the theoretical framework in which it is based. Research on Learning Communities starts from the voice of their people, and this text is an example.

Key words: Learning Communities, a teacher's view.

Resumen

Este breve artículo expresa el punto de vista de una de las maestras que trabaja en la comunidad de aprendizaje Tanit, de Santa Coloma de Gramenet (Barcelona). Su testimonio concreta y expresa todos los elementos del marco teórico en la práctica cotidiana. La investigación en comunidades de aprendizaje parte de la voz de sus protagonistas, y este texto constituye un ejemplo de ello.

Palabras clave: comunidades de aprendizaje, visión de una maestra.

Fer de mestra és una experiència diària. Per més que es programi la matèria i es dissenyin els horaris, cada dia depèn de la petita història de cadascun de nosaltres, grans i petits.

Fa uns quants anys que vaig arribar a l'escola, situada en un barri perifèric de Santa Coloma de Gramenet amb un percentatge important de població

amb un nivell sociocultural baix, de la qual alguns membres amb risc d'exclusió.

Ens trobem davant de nens i nenes que sovint tenen uns coneixements prevs i unes situacions emocionals diferents a les considerades estàndard, cosa que constitueix un repte, molts dubtes i a vegades impotència davant de tot el que no es pot resoldre des de les aules.

En aquestes situacions, l'equip de mestres fa més pinya i busca, a través dels claustrs i els assessoraments, altres maneres de treballar que facilitin l'atenció a tot l'alumnat.

La idea de comunitat d'aprenentatge se'n planteja en el marc d'un d'aquests assessoraments. Algunes idees lliguen molt amb la nostra manera de pensar i sembla que responguin a les nostres necessitats: cal incidir en l'entorn, tenir expectatives altes, basar-se en els principis de la justícia social...

Tot plegat es planteja en un llenguatge optimista: «Podem fer el que calgui i tot és possible.» En parlar de persones, un èxit ja val la pena. Ens situem en el llenguatge de la crítica i en el llenguatge de la possibilitat.

És evident que la feina de mestre necessita una dosi alta d'il·lusió i optimisme, perquè només així podem educar persones que mirin el món amb confiança.

Les idees en què es fonamenten les comunitats d'aprenentatge ens donen eines per transmetre valors com la democràcia, la participació, el respecte..., que faciliten per immersió una educació integral.

Iniciar el procés de transformar l'escola va valer la pena des del principi. Quan l'escola s'obre i, com en el nostre cas, arriba gent de la universitat, joves estudiants, les primeres famílies..., la il·lusió s'encomana.

Recordo especialment l'experiència de somiar plegats, de compartir els somnis: somiar en veu alta a vegades fa vergonya; atrevir-se a somiar i compartir-ho, trenca barreres.

Els somnis dels pares, dels nens, dels mestres, es complementen, i descobrim que tenim un objectiu comú: una escola bonica, on s'aprèn i es conviu... Aquest somni pren moltes formes: «aprendre a llegir», «tenir molts amics», «que l'escola estigui oberta més hores», «que els pares també puguem aprendre», «que els nens aprenguin molt», «una escola on el plaer d'aprendre es trobi molt per sobre de l'obligació d'ensenyar».

Tenir un objectiu comú és el primer pas per treballar plegats. Així, els mestres, el professional de l'EAP, la professional del programa d'educació compensatòria, els professionals dels serveis socials municipals en un inici, l'esplai del barri, els familiars i els voluntaris, esdevenen companys per tirar endavant determinats projectes. De sobte, comptem amb moltes mans i descobrim el poder del diàleg. Si abans el nostre objectiu comú s'havia fet evident a través dels somnis, ara a través del diàleg anirem entenent per què a vegades les propostes dels mestres, tant ben intencionades, no han tingut èxit. Recordo un exemple que pot ser força clar. Vegem-lo.

La comissió d'estudi, formada per mestres, el professional de l'EAP, alguns familiars i voluntaris i un membre del Fòrum IDEA, va tirar endavant el pro-

jecte de deixar oberta la biblioteca i l'aula d'informàtica, en horari extraescolar, perquè els alumnes tinguessin un espai adient per fer els deures i així poder millorar el seu rendiment. Aquesta activitat va tenir molt èxit i era un plaer sentir l'endemà els nens contents perquè tenien els deures fets. Alguns dels voluntaris que conduïen aquesta activitat eren exalumnes, estudiants d'ESO de l'IES del barri. Als mestres ens va semblar que per agrair l'esforç i per assegurar la sostenibilitat podríem parlar amb l'IES i donar-los el suport de poder-ho fer com un crèdit variable. En exposar-ho a la comissió, els exalumnes van dir que això era una mala idea, perquè els agradava venir voluntàriament, i si això es convertia en un crèdit, molta gent vindria perquè li resultaria fàcil aconseguir-lo, però no per la tasca en si mateixa. Per a mi, aquest és un bon exemple del que representa la democràcia participativa i dialògica. Allò que semblava una bona idea, hagués pogut fer fracassar el projecte si no s'haguessin escoltat totes les parts implicades.

A escoltar i no voler tenir sempre la raó, se n'ha d'anar aprenent, i a participar també. L'escola no canvia d'un dia per l'altre, sinó que és un camí de transformació i d'aprenentatge.

Tots plegats hem anat trobant una altra manera de treballar. És força corrent trobar més d'un adult a l'aula, a vegades fins i tot quatre. Ara col·laboren a les aules voluntaris, familiars o mestres en pràctiques. Això possibilita una altra manera de treballar, tot substituint les classes magistrals i facilitant l'atenció a la diversitat en el marc ordinari.

Fa un parell d'anys, a la classe de P5 es van començar a fer les lectures tutoritzades. Un parell de tardes a la setmana venien els voluntaris i feien llegir individualment els nens i les nenes. La relació que s'establia feia pensar en la d'un germà gran. Aquest curs, la pràctica s'ha generalitzat i s'ha valorat positivament.

D'altra banda, el curs passat vam començar a plantejar-nos el treball en grups interactius a la classe de cinquè de primària. Aquest curs, la pràctica dels grups interactius s'ha generalitzat —des d'educació infantil fins al cicle superior— i n'hem estat molt contents en tots els casos.

Durant una sessió, els alumnes estan dividits en quatre grups; a cada grup hi ha un mestre o un voluntari que s'encarrega de conduir una activitat. En acabar la sessió, tots els alumnes hauran fet les quatre activitats. Aquestes sessions han d'estar ben preparades. En treballar en petit grup, es facilita l'atenció a tot l'alumnat, es rendibilitza l'organització del temps mort i s'accelera l'aprenentatge.

Fa pocs anys, a la nostra escola, a alguns mestres els hagués resultat difícil compartir l'aula, però ara és del tot habitual. Si bé els mestres valorem les possibilitats que això representa, els alumnes estan encantats i reben els voluntaris amb una alegria i una complicitat especials. I cal dir que s'estableixen relacions molt bones. Una mare voluntària ens comentava com li agradava que els nens la cridessin per saludar-la pel carrer i veure com a l'aula s'ajudaven mútuament. Això indica un valor afegit que aprenen els nostres alumnes: el respecte i la cooperació. D'altra banda, quan arriben a sisè, molts dels alumnes es

plantegen tornar com a voluntaris. Aquest fet els fa entrar a formar part d'aquesta societat activa que participa per canviar les coses.

Als barris com aquest en què està situada l'escola, a vegades costa que la gent participi en la xarxa associativa, potser més arrelada al centre. Començar a formar part de la comunitat d'aprenentatge facilita la participació i la coneixença d'aquesta xarxa. Connectar amb més gent i obrir-se afavoreix les aspiracions i les expectatives. Una vegada, dos exalumnes que participaven en el projecte com a voluntaris ens van acompanyar a una presentació a l'ICE de la UAB. En arribar a la universitat, un d'ells va dir: «Aquí vull venir jo a estudiar.»

Tot repassant la nostra història, hem vist fets realitat alguns somnis:

- Abans teníem una sirena per anunciar el començament i el final de les classes. Vam somiar que ens agradaria fer-ho amb música i fa un parell d'anys que això s'ha fet realitat. Les músiques que acompanyen les entrades i les sortides estan programades pel mestre de música, que les treballa a les seves classes.
- Volíem tenir l'escola oberta més hores, amb activitats per a tots els nens. Cada any es dissenyen activitats en funció de les demandes. Moltes d'aquestes activitats són conduïdes per voluntaris i tothom hi pot participar. El cost és d'1€ al mes.
- Les famílies també volien venir a l'escola a aprendre, i ara es fan cursos de formació per a familiars (informàtica, català, competència social...) i xerrades puntuals. Aquest curs fins i tot hem tingut unes sessions de jazz per a mestres i familiars, i per al curs vinent s'ha demanat formació per a aquests dos col·lectius. Compartir espais facilita el diàleg, millora les relacions i prepara el terreny per assolir objectius comuns.
- A l'hora d'esbarjo no cal que tothom surti al pati. Hi ha dies que els alumnes poden optar per anar a l'aula d'informàtica, a la biblioteca, a ballar a l'aula de psicomotricitat o, els més grans, a col·laborar com a monitors al pati dels petits.
- El projecte de reciclatge de llibres de text facilita que tothom tingui llibres i que es vivencin els beneficis ecològics i la responsabilitat de tenir-ne cura per compartir-los.
- Abans teníem comissions de treball (biblioteca, informàtica, festes...), que uns quants anys van funcionar paral·lelament a les comissions de la comunitat d'aprenentatge. Ara només funcionen les comissions de la comunitat (formades per mestres, pares i voluntaris) i tiren endavant tots els projectes. Cada comissió té tres responsables (un mestre, un voluntari i un familiar), que formen part de la Comissió Gestora, la qual es reuneix un cop al mes per coordinar les accions de cada comissió i fer postges.

Estem contents de tot el que es va fent, però només anem fent camí. Encara no sabem què hem de fer per arribar a tothom perquè hi participi i es bene-

fici del que es va construint. Encara hem d'aprendre com podem fer la xarxa més connectada amb el barri a través d'objectius comuns. Ens plantegem fusionar la Comissió Gestora amb el Consell Escolar...

Tot plegat són un munt de projectes que ens fan créixer i ens fan aprendre junts.